

VISCHNANCAS GRISCHUNAS

II. Situaziun da partenza 2000 (2. part)

3. Il stadi da las fusiuns da vischnancas

Per giudigar la situaziun da partenza sin il sector da las fusiuns da vischnancas èsi er necessari da dar in sguard sur ils cunfins dal chantun e dal pajais or. Entant che en Europa, spezialmain en la part dal nord èn vegnidas realisadas gia durant ils onns sessanta furmas territorias radicalas, èsi marschà en Svizra fin oz relativamain pauc sin quest sector. Er sch'ins na po betg discurre d'ina unda da fusiuns, ha questa tematica tuttina guadagnà il davos temp dapli actualitad ed ha inizià en blers lieus numerus projects da reforma. Er en il Grischun dastga vegnir constatà ch'il tema fusiun n'è betg pli in tabu e che quest tema vegn discutà intensivamain en differents gremis.

3.1 La situaziun en Europa

En prest tut ils pajais europeics è il dumber da las vischnancas sa reduci massivamain tranter 1950 e 1992. Las pli grondas reduziuns èn succedidas en Svezia cun 87%, Danemarc cun 80%, Belgia cun 78%, Gronda Britannia cun 76% e Germania cun 67%. Mo er en il Pajais Bass, la Norvegia e l'Austria è il dumber da las vischnancas sa reduci per 36%, 41% resp. 42%. I na fa pia betg surstar sche la Svizra cun ina grondezza media da vischnanca da 2210 (1992) resp. 2445 (1999) abitants ed il Grischun cun 875 abitants èn lunsch davent da las valurs europeicas. En Gronda Britannia munta il dumber d'abitants en media a var 120 000, en Svezia a 30 000, en Danemarc a 18 000 ed en Germania tuttina anc a stgars 5 000.

Sin fundament da las cifras po dentant vegnir constatà ch'èn ils pajais cun ina tradiziun meridionala e latina èn da constatar main refurmas territorialas a l'engronda ch'èn ils pajais dal nord cun ina tradiziun germana ed anglosaxona.

3.2 La situaziun en Svizra

En Svizra ed er en il Grischun n'èn fusiuns betg realisablas sfurzadamain u en ina furma pli gronda. Quai stat en connex oravant tut cun la structura communal tradiziunala istoricamain e cun ses origins en furma d'associaziuns e corporaziuns. Il pli nov temp hai dentant dà in tschert moviment concernent la reforma da vischnancas. Dentant èn ils resultats da fin uss da considerar per mudests. Sin fundament d'ina retschertga da l'inspecturat da vischnancas dal l'avust 1998 annunzia 18 chantuns ch'els na disponian betg da projects concrets da fusiun e ch'els vegnian ad avoir l'onn 2000 il medem dumber da vischnancas sco l'onn 1990. Ina midada dal dumber da vischnancas tranter 1990 e 2000 han annunzià ovg chantuns, tranter quels er il Grischun cun ina midada dal dumber da 213 a 212 vischnancas.

3.3 Projects da reforma en ils chantuns

Projects da reforma per propi datti en ils chantuns da Lucerna, Friburg, Turgovia e Tessin.

– La regenza dal chantun Lucerna ha lantschà l'onn 1997 in project da reforma «Lucerna 99», che ha postulà tranter auter ina reduziun dal dumber da las vischnancas da 107 sin la mesadad e quai cun ina grondezza minimala en media da 3000 abitants. Il project è dentant vegni confruntà cun in'opposiziun politica relativamain gronda. Actualmain vegnan prendidas en mira, enstagl da fusiuns da vischnancas, pli e pli autras furmas da collavuraziun tranter las vischnancas sco p.

Chantun	Abitants 1997	Abitants per vischn.	Dumber da vischnancas			+/- 1950-1999	Surfatscha en km ²	Abitants per km ²
			1950	1988	1999			
Turitg	1'181'600	6'910	171	171	171	0	1'729	683
Berna	938'600	2'347	493	412	400	-93	5'961	157
Lucerna	342'900	3'205	107	107	107	0	1'494	230
Uri	35'800	1'790	20	20	20	0	1'077	33
Sviz	125'200	4'173	30	30	30	0	908	138
Sursilvania	31'800	4'543	7	7	7	0	491	65
Sutsilvania	37'200	3'382	11	11	11	0	276	135
Glaruna	38'700	1'334	29	29	29	0	685	56
Zug	95'100	8'645	11	11	11	0	239	398
Friburg	229'900	938	284	260	245	-39	1'671	138
Soloturn	241'600	1'917	132	130	126	-6	791	305
Basilea-Citad	193'100	64'367	3	3	3	0	37	5'219
Basilea-Champ.	255'300	2'969	74	73	86	+12	518	493
Schaffusa	73'700	2'168	35	34	34	-1	298	247
Appenzell dadens	54'000	2'700	20	20	20	0	243	222
Appenzell dador	14'900	2'483	6	6	6	0	173	86
Son Gagl	443'900	4'932	91	90	90	-1	2'026	219
Grischun	185'500	875	221	213	212	-9	7'105	26
Argovia	534'000	2'302	233	232	232	-1	1'404	380
Turgovia	225'400	2'783	201	179	81	-120	991	227
Tessin	305'600	1'247	257	247	245	-12	2'812	109
Vad	608'200	1'584	388	385	384	-4	3'212	189
Vallais	273'400	1'677	170	163	163	-7	5'224	52
Neuchâtel	165'400	2'668	62	62	62	0	803	206
Genevra	396'600	8'813	45	45	45	0	282	1'406
Giura	69'400	836	-	82	83	+83	836	83
Total	7'096'800	2'445	3'101	3'022	2'903	-198	41'286	172

Funtauna: Infurmaziuns CDF fanadur 1999

ex. la reuniun da chanzlias communalas e d'uffizis da taglia. Plinavant sa stenta il chantun da chattar ina nova repartiziun da las incumbensas ed ina reorientaziun da la gulivaziun da finanzas.

- Ina reforma da las vischnancas per propi ha fatg il chantun Turgovia ils onns novonta. Cun quai ha duì vegnir aboli il dualissem da fin uss cun vischnancas dal lieu e municipalas (in relict dal temp da Napoleon) e tut las vischnancas han duì vegnir midadas en vischnancas politicas. L'effectiv da las vischnancas è sa reduci en consequenza da 201 ad 81 vischnancas. Sin fundament da la lescha per la gulivaziun da finanzas pon er vegnir concedidas contribuziuns unicas per furmar vischnancas politicas, damai che la gulivaziun da finanzas vegn distgariada tras fusiuns.
- En il chantun Friburg hai dà tranter 1990 e 2000 deschet fusiuns. Il chantun Friburg sustegna fusiuns cun contribuziuns da promoziun. Las contribuziuns da promoziun prestadas in stad tar las fusiuns dals davos onns tranter 0,7 e 2,7 milliuns francs per la singula fusiun. Per la calculaziun da la contribuziun da promoziun èn decisivs ils sequents criteris: la debitaziun, las consequenzas da las fusiuns cun ef-

fect sin il tegnairchasa e las differenzas concernent l'infrastructura da basa. Il problem tar il chantun Friburg è il fatg ch'il chantun n'ha betg ils meds suffizients per condescher cumplainamain las contribuziuns da promoziun.

- Er en il chantun Tessin datti l'onn 2000 en tut nov vischnancas damain che l'onn 1990. Il chantun Tessin ha sviluppà in project chantunale che vul reducir il dumber da vischnancas da 245 sin 86.
- Ina nova emprova en direziun da refurmas da vischnancas è vegnida iniziada la primavera 1999 en il chantun Berna. Ils resultats da la gruppa da project vegnan spetgads l'onn 2000.
- En il chantun Schaffusa è vegni fatg per incarica da la cumissiu constitutiva in studi concernent la furmaziun nova da vischnancas politicas.
- En il chantun Son Gagl èsi vegni spetgà cun mirveglias sin la votaziun dal pievel concernent la fusiun da Rapperswil e Jona. Il project è vegni refusà ils 28-11-1999.

Per finir dastga vegnir constatà ch'è dat bain insaquants projects da reforma, mo d'ina unda da fusiuns per propi cun resultats concrets na dastga dentant betg vegnir discurre. Il tema n'è dentant betg pli tabu ed er en noss chantun vegn manada questa discussiun.

3.4 La situaziun en il Grischun

In sguard sur il cunfin dal chantun or mussa ch'il Grischun cun 212 vischnancas ed ina grondezza media da las vischnancas cun 875 abitants dispona d'ina rait da vischnancas fitg spessa. En cumparegliaziun europeica n'è dentant la divergenza cun la media svizra strusch relevant. Cun bain 2000 abitants è la grondezza media da las vischnancas svizas lunsch sut la media europeica. Er per quai che pertutga la midada dal dumber da vischnancas tranter 1950 e 1999 n'è betg marschà sin stgalim svizzer bler dapli che en il Grischun.

Dapi l'onn 1852 hai dà en il Grischun 17 fusiuns, da quellas tuttina ovg en il decurs dals davos 30 onns. La davosa fusiun è stada quella tranter las

vischnancas da Rona e Tinizong. Tut questas fusiuns èn succedidas voluntariamain. Il chantun ha sustegnì quests process ed er remunerà l'uniun mintgamai cun in import. En differents regiuns èsi bain vegni manà ils davos onns tranter las vischnancas discurs da fusiun. Per realisar ina fusiun n'han dentant betg pudì vegnir chattadas maioritads. Uschia èn idas da l'aua giu per exempel duas giadas votaziuns dal pievel correspondentas en Bergiaglia. Nus constatain dentant oz ch'il tema fusiun vegn discutà en differents regiuns puspè a moda pli intensiva.

3.5 La rolla dal chantun

Sco quai ch'in sguard sin il svilup dals davos 25 onns mussa pratitgescha il chantun ina politica fitg activa per rinforzar e promover las vischnancas. Quest fatg è anc adina in element dal program da la regenza da la perioda currenta da legislatura.

Las sis fusiuns da vischnancas ch'èn succedidas dapi l'entrada en vigur da la lescha da vischnancas l'onn 1974 èn succedidas senza excepziun a basa voluntaria, q.v.d. senza sforz dal chantun. D'ina incorporaziun sfurzada sco quai che l'art. 94 da la lescha da vischnancas (DG 175.050) prevesa, n'èsi anc mai vegni fatg diever. Tenor l'artitgel menziunà po il cussegl grond concluder l'incorporaziun, sch'ina vischnanca n'è per mancanza d'abitants ni da forzas suffizientas permanentamain betg en il cas da satisfar a las pretaisas legalas.

L'instrumentari legal existent permetta dentant a la regenza da sustegnair activamain stentas per meglierar las structuraz communalas.

Tenor l'art. 93 da la lescha da vischnancas po il chantun condescher contribuziuns per promover incorporaziuns. Ils meds persuerter vegnan mess a disposiziun sin fundament da l'art. 19 al. 2 da la lescha davart la gulivaziun intercomunala da finanzas (DG 720.350) or dal fond da gulivaziun da finanzas sut il titel gulivaziun per basegns spezialas. A quint dal fond da gulivaziun da finanzas èn vegnidas condeschidas fin uss a sis fusiuns da vischnancas contribuziuns:

La condeschida da talas prestaziuns or dal fond da gulivaziun da finanzas vegn motivada d'ina vart cun la gulivaziun da relaziuns da facultad differentas mo er cun la promoziun da fusiuns. Abstrahà da las contribuziuns da promoziun en cas d'ina fusiun reussida pon er vegnir condeschidas contribuziuns per sustegnair studis e projects concrets. En in cas è gia vegni empermess in sustegn finanziel correspondent.

Ultra da l'agid finanziel direct sustegna il chantun er process da fusiun tras la collavuraziun persunala dals uffizis chantunals. Il sustegn entschaiva cun metter a disposiziun il material da datas necessari, ils schemas d'andament e las glistas da check per il process da fusiun e cumpiglia activitads pli vastas sco la cussegliaziun giuridica generala, las regula-

ziuns da proprietad / register funsil, coordinaziun da scleriments che pertutgan differents departaments concernent las proceduras ed ils projects currentes en las vischnancas che vulan fusiunar, models per contracts da fusiun, coaching da sedutas fin a la realisaziun da la bilantscha da fusiun.

Quest sustegn persunal na sa restrenscha dentant betg mo sin projects da fusiun, mabain er sin auters projects da reforma sin il sector da la collavuraziun intercomunala.

Damai ch'ina promoziun ed in sustegn cumplexiv da process voluntaris da cooperaziun èn pussaivels cun ils instruments existents na dovri tenor l'avis da la regenza er betg in nov instrumentari legal.

Uschia tuna er la risposta da la regenza sin il postulat Zegg concernent refurmar las structuraz communalas (protocol dal cussegl grond, november 1998, p. 307, mars, p. 630).

Che la regenza è pronta da gidar a concepì la discussiun davart la structura da nossas vischnancas e d'accompaniar e sustegnair process da utens n'ha ella betg mo documentà en la risposta dal postulat Zegg, mabain er a chaschun d'altres discussiuns davart quest tema en il cussegl grond. Uschia tar la debatta davart la revisiun parciala da la lescha davart la gulivaziun da finanzas (cf. carnets da missivas nr. 5/1998-99, p. 139; protocol dal cussegl grond, november 1998, p. 382 ss.), plinavant tar la debatta concernent la fusiun da las duas vischnancas Tinizong e Rona (carnet da missivas nr. 1/1998-99, p. 37; protocol dal cussegl grond, sessiun da matg 1998, p. 170 ss.) sco er a chaschun da la debatta davart il rapport davart la gulivaziun da finanzas dal Grischun (carnet da missivas nr. 5/1997-98, p. 229; protocol dal cussegl grond, sessiun da november 1997, p. 379 ss.).

En quest connex èsi vegni rendi attent repetidamain che la regenza na vul betg pigliar a maun la dumonda da la reforma da las vischnancas cun agid d'in project da gronda dimenziun, mabain ch'ella vul cuntinuar la politica da promoziun che sa basa fin uss sin la voluntariadad. Ella appelle schà plinavant da metter en il rom da la discussiun cun auters projects il proxim temp directivas per refurmas da vischnanca.

Las plattafurmas correspondentas èn: revisiun da la constituziun, revisiun da la lescha da vischnancas en il rom dal project EFLAD, reforma dals fatgs da stadi civil, reorganizaziun da la gulivaziun federala da finanzas cun consequenzas per la repartiziun da las incumbensas entaifer ils chantuns, tar ulteriuras adattaziuns da la legislaziun davart la gulivaziun da finanzas e betg l'ultim en connex cun la discussiun pertutgant il program da la regenza.